

בעזרת ה' יתברך

חוברת

דיני פורים שחל בערב שבת

מתוך ספר גדרי המועדים

ובו כל ההלכות הנצרכות לשנה זו,

לפי כל שיטות הפוסקים,

והכרעת ההלכה לעובדא ולמעשה

כמנהג עדות המזרח ובני אשכנז

נתחבר בחמלת ה' עלי

הצב"י גד סולזמון

החונה פה יבנאל עיר ברסלב

כולל הודאה "כולל מוהרא"ש"

ע"ש כ"ק אדמו"ר מוהרא"ש זי"ע

בנשיאות מו"ר הרה"צ שליט"א

ניסן התשפ"א

יוצא לאור ע"י מכון גדדי הלכה

ת.ד. 766 מיקוד 15225

דואר אלקטרוני: g0548469717@gmail.com

ניתן להשיג את הספר ואת ספרי המכון בכתובת הנ"ל

טלפון להארות והערות בשעות הערב: 054-8469717

עיצוב, עימוד, כריכה ושערים:

עמודים
עיסוד – כתיבה ועריכה חורנית – עיצוב גרפי

נדפס בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב עיר השמחה

פורים שחל בערב שבת

תפילת שחרית

א. בשנה שחל פורים בערב שבת, יש להתפלל תפילת שחרית מוקדם מכל שנה, כדי שיוכלו לקיים את כל מצוות היום מוקדם, ולסיים את סעודת הפורים בשעה מוקדמת, כדי להתכונן לקראת שבת המלכה כראוי בהכנת צרכי השבת, ובמבילה במקוה^א.

סעודת הפורים

ב. לכתחילה יעשו הסעודה בשחרית^ב לפני חצות היום³ (11:50), וכל שהתחיל

מקורות וכיאורים

שהוא דאורייתא (לשיטתו שעונג שבת דאורייתא), וסעודת פורים אינה רק מדברי קבלה שהוא מדברי סופרים, ולכן טוב שיקדים לעשות עיקר הסעודה בבוקר השכם, שגם בכל השנים היה ראוי לנהוג כן, ע"ש. וכ"כ נכדו בספר נוהג כצאן יוסף (פורים אות י"א), וכ"פ המועד לכל חי (סימן ל"א אות מ"ה), ובשו"ת יבי"א (חלק י"א סימן פ"ג), ע"ש.

ג. היעב"ץ בספרו עמודי שמים (שער הדגים פרק מגילה עפה ז' ד') כתב, שלכתחילה יעשו הסעודה לפני חצות היום מפני כבוד השבת, והביאו המ"ב (סימן תרצ"ה סק"י) בכיאר דברי הרמ"א הנ"ל שכתב לעשות הסעודה "בשחרית" (וכן משמע מפשטות לשון הרמ"א, שהרי לאחר חצות הוא כבר זמן הצהרים, כי יטו צללי ערב), וכן משמע מדברי היוסף אומץ (שם), וכ"כ המועד לכל חי (שם), שיעשו הסעודה לאחר התפילה אף שהגבאים והעניים מבלבלים אותם, ועכ"פ שיהיה קודם חצות כדי שיאכל בשר וישתה יין ויהיה לו הרווחת זמן, לאכול סעודת שבת, ושכן

א. עיין לעיל (פ"י ס"א) מה שכתבנו בשם הפוסקים, שפורים הוא אחד מה' השכמות, וכ"ש בשנה זו, שלכתחילה צריך לעשות סעודת הפורים בשחרית ולקיים כל מצוות היום בהידור, ובפרט מתנות לאביונים שעניינם של עניים נשואות לזה, וכ"כ בנטעי גבריאל (פרק כ"ג ס"א וס"ו), ע"ש.

ב. ספר המנהגים (טירנא הלכות פורים), ולא יעשו הסעודה בערב אחר מנחה, כי אין להפסיק בערב שבת בין מנחה לערבית מפני כבוד השבת, וגם שלא לקלקל סעודת ליל שבת, וכ"כ בארחות חיים (ח"א הלכות מגלה ופורים אות ל"ז) שיש שנהגו כן, והכל לפי המנהג, הביאו הבית יוסף (סימן תרצ"ה) והדרכי משה (שם סק"ד), וכ"פ הרמ"א בהגה (שם ס"ב), שבשנה זו יש לעשות הסעודה בשחרית (ובד"מ שם הביא בשם תרומת הדשן שהוא ורבותיו נהגו לעשות גם בשנה רגילה עיקר הסעודה בשחרית), וכ"כ בספר יוסף אומץ יוזפא (סימן תתש"ד) וז"ל "שאם יעשה הסעודה לאחר חצות היום פוגם בכבוד שבת

לפני חצות די בכך⁷, ויש אומרים שניתן לערוך הסעודה עד שעה עשירית¹⁷ (14:45).
 בדיעבד, כשלא הספיק לעשות הסעודה מוקדם, יכול לעשות הסעודה אף עם
 בשר ודגים במשך כל היום עד כניסת השבת, ויזהר שלא ימלא כרסו יותר
 מדי, כדי שיוכל לאכול סעודת ליל שבת לתיאבון¹⁸ (ומה שיש שכתבו שימשיך סעודתו

מקורות וביאורים

בערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן
 מותר, ושכן המנהג פשוט, ולפ"ז כ"ש
 סעודת פורים שמצותה מדברי קבלה (ומכיון
 שמקיים מצוה עתה, אין לחוש על מצוה אחרת שלא
 יקיימה, ועוד שיש אומרים שמצות עונג שבת הוא
 מדרבנן, וא"כ יבוא סעודת פורים שמצותה מדברי
 קבלה וידחה עונג שבת דרבנן, וכדן אונן שמותר
 בבשר ויין), וכ"כ המהריק"ש ומהר"א אזולאי
 (שם סק"ג) שאע"פ שסעודת פורים אינו רגיל
 בה, מ"מ מותר לעשותה בערב שבת, ולפי
 זה משמע שאין צריך להקפיד מלעשותה
 אפילו לאחר שעה עשירית, ואף שלכתחילה
 פסק הרמ"א (סימן תרצ"ה ס"ב) שיעשנה
 בשחרית (או לפני חצות למר, או לפני שעה
 עשירית למר), מ"מ בוודאי שיכול לעשותה
 אפילו לאחר שעה עשירית (עד כניסת שבת),
 וכן משמע מדברי הפוסקים שכתבו שאף
 לכתחילה יכול לעשות כן ע"י שיפרוס מפה
 ומקדש. וכ"כ בשו"ת זרע אמת (ה"ג סימן
 ע"ט), וכ"פ המ"ב בבה"ל (שם ד"ה מותר)
 ובערוך השלחן (סי"ז) ובהלכה ברורה (חלק י"ג
 עמ' שצ"ח).

ולכן גבאי צדקה, יש להתיר להם לעשות
 לכתחילה סעודת פורים אחר שעה עשירית,
 דהוי כשעת הדחק שטרוד לקבץ מעות
 צדקה, וכ"כ בנטעי גבריאל פורים המשולש
 (פרק כ"ג סי"א), שכן משמע מספר נהר מצרים
 (הלכות פורים אות י"א), שלכן מאחרים סעודת
 פורים, ע"ש.

העלה בספרו רוח חיים (סימן תרצ"ה), וכן
 הביא בנטעי גבריאל (שם ס"ט), שכן מסר לו
 הגאון שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, שמנהג
 ירושלים לדקדק מאד לעשות הסעודה קודם
 חצות, ובימינו מזולזלים בזה, וכדאי לעורר
 הדבר. וכ"כ מוהרא"ש זי"ע באשר בנחל
 (חלק צ"ז מכתב כ"ב אף) שיש להקדים סעודת
 פורים ולא יאוחר משעה אחת עשרה.

ד. בערוך השלחן (סימן רמ"ט ס"ז) כתב,
 שיתחילו הסעודה קודם חצות, ומשמע שאם
 התחילו קודם חצות, מותר להמשיך אף
 לאחר חצות (וטעמו שהכל הולך אחר ההתחלה,
 וכדן סעודה שלישית ועוד), והוסיף, שיזהר שלא
 ימלאו כריסים ויניחו מקום לכבוד השבת.

ה. בשו"ת מהרי"ל (סימן נ"ו) העלה, שמותר
 להתחיל הסעודה קודם שעה עשירית אף
 לכתחילה, והביאו היד אפרים (סימן תרצ"ה
 סק"ב), וכן המ"ב (שם) ציין לעיין ביד אפרים
 מש"כ בשם מהרי"ל, וכ"ש לדברי הפוסקים
 המובאים בהערה הבאה שכותבים שמעיקר
 הדין יכול לעשותה במשך כל היום.

ו. הנה מדברי מרן השו"ע (סימן רמ"ט ס"ב)
 מבואר, שמעיקר הדין מותר לעשות סעודה
 שרגיל בה בימות החול במשך כל יום שיש,
 וסעודה שאינו רגיל בה בימי החול, כל היום
 בכלל האיסור, ומצוה להמנע מלעשות
 סעודה שרגיל בה בימות החול משעה
 עשירית, וכתב הרמ"א (שם), שסעודה שזמנה

לתוך השבת ויפרוס מפה ויקדש ואח"כ יתפלל ערבית, אין נכון לעשות כן מפני כמה חששות, אלא ישתדל לסיים את הסעודה לפני השבת ויברך ברכת המזון, ואח"כ יקבל שבת ויתפלל ערבית ויקדש ויאכל את סעודת השבת^א.

מקורות וביאורים

גבריא אל (פורים המשולש פרק כ"ג סעיף כ"ז) שכך נהגו כמה צדיקים.

אולם מנהג זה יש בו הרבה עקולי ופשרי, ומרן הגרע"י זצוק"ל בשו"ת יבי"א (חלק י"א סימן פ"ג), האריך לדחות דברי שו"ת זרע אמת הנ"ל, שהרי נכנס בספק ההזכרה בברכת המזון, שהרי כבר התפלל ערבית וצריך להזכיר של שבת שהיא מהתורה, ואינו יכול להזכיר על הניסים, דהוי תרתי דסתרי (דלא כשיטת הט"ז דס"ל שיאמר גם רצה וגם על הניסים), וגם אם יתפלל ערבית לאחר הסעודה, מי יימר דימצא מנין, ואם ימצא מנין יהיה ראשו סחרחר מחמת אכילה ושתיה ותפילתו לא תהא לכתחילה, ואפילו אם יישן מעט לא יועיל לפקח שכרותו, ומי יודע אם לא תמשך שנתו, עד שיפסיד ק"ש ותפלה, ועוד שהרי בד"ן פורס מפה ומקדש ישנה מחלוקת בפוסקים האם צריך לברך שוב בפה"ג וברכת המוציא או לא, ולמה יכניס עצמו במחלוקת.

ולכן העלה מרן (שם) "שיותר נכון לברך ברכת המזון על העבר לפני שקדש היום, ויזכיר על הניסים בלי פקפוק, ואח"כ יתפלל ויקדש ויאכל כמעשהו בכל שבת, ואין צריך לפרוס מפה ולקדש, וממילא אין חשש לתרתי דסתרי, וכ"כ המ"א (שם), וכ"כ בספר מטה יהודה, שמנהגם כשחל פורים בערב שבת, שסועדים אחר המנחה עד שיתקדש היום, ומברכים ברכת המזון ועל הניסים ואח"כ מתפללים, ומקדשים וסועדים שנית, וכזה יוצא ידי חובת כל הדעות, ודבריו נאמנו מאד שבזה נצלנו גם ממה שדחק עלינו הזרע

ומכל מקום אין לבטל סעודת פורים, אפילו אם ע"י כך לא יהיה לו תאבון כלל לאכול בליל שבת, כיון שכעת הוא אוכל סעודת מצוה, שזמנה וחיובה עכשיו, ביאור הלכה (שם).

ז. הנה יש שכתבו לנהוג בשנה זו לכתחילה להתחיל סעודת פורים לאחר פלג המנחה ולא יאחר מלפני השקיעה (לאחר תפילת מנחה), ולהמשיך את הסעודה עד כניסת השבת, וכשיגיע צאת הכוכבים, יפרוס מפה ויקדש ללא ברכת בורא פרי הגפן (כיון שביד כבר בסעודה על היין), וימשיך סעודתו לכבוד השבת, ויאכל כזית פת, ויברך ברכת המזון, עיין בפסק"ת (עמ' תקפ"ב) ועוד.

הנה אף שמנהג זה יסודו בדברי הראשונים, עיין במאירי (פסחים קא. כתובות ז:), שכתב וז"ל "ואף אנו ואבותינו, נוהגים בפורים שחל להיות בערב שבת שמתחילים בסעודה מבעוד יום עד שיקדש היום, ופורסים מפה ומקדשין וגומרים את הסעודה", ע"ש. וכן הביא המגן אברהם (סימן תרצ"ה סק"ט) בשם המרדכי, וכ"כ בספר נהר מצרים (הלכות פורים אות י"ג) וז"ל "שהוא מנהג יפה ונעים וזו היא הדרך הישרה וכן הוא מנהגנו בעיה"ק ירושלים תוכב"א", וכ"כ מהריק"ש (סימן תרצ"ה), וכן העלה בשו"ת זרע אמת (ח"ג סימן ע"ט), שיתפלל מנחה בעוד היום גדול, ויתחיל בסעודה וסמוך לשבת ילך לבית הכנסת לקבל שבת וערבית בציבור, ויחזור ויפרוס מפה ויקדש ויאכל, ע"ש. וכן הביא בנטעי

משתה היין

ג. יזהרו מאד שלא ישתכרו בשנה זו שחל פורים בערב שבת, מפני כבוד השבת, וכדי שלא יבואו לידי חילול ובזיון השבת⁷.

מקורות וביאורים

של דייעבד ושעת הדחק כשלא הספיק לאכול סעודת הפורים עד קרוב לזמן השבת, יאכל ויסיים עד כניסת השבת (ואם יוכל להתפלל מנחה קודם עדיף, ואם לא, יתפלל לאחר מכן), ויחליף בגדיו לבגדי שבת, ואח"כ יקבל שבת ויתפלל ערבית, ויקדש ויאכל כמו בכל שבת (אמנם לא יקבל שבת לפני הסעודה, שבוה לא ניכר שהסעודה לכבוד פורים, ועוד דהוי דומיא מש"כ הפוסקים שאין יוצאים ידי חובת סעודת פורים בט"ו אדר שחל בשבת, שהרי שמחתו תלויה בידי שמים). ועיין בשבט יהודה לובלין, שכתב הענין של סעודת פורים מן המנחה ולמעלה, שבא לתקן חטא אדם הראשון שהיה מן המנחה ולמעלה בערב שבת, כידוע, ע"ש.

ח. הנה, לעיל (פרק כ' ס"א והלאה), הבאנו באריכות מה שהזהירו הפוסקים בכל שנה שלא ישתכר יותר מדאי, ועי"ז יתבטל ממצות קריאת שמע ותפילה וברכת המזון, ק"ו בן בנו של ק"ו בשנה זו שחל פורים בערב שבת קודש שיש לשמור ביתר שאת ולא להשתכר ביין, ובפרט אם עושה הסעודה בצהרים, וזאת כדי שלא יבוא לידי חילול שבת, ובזיון כבוד השבת, שלא יוכל לקבל השבת כראוי, ולהתפלל מנחה וערבית, ולקדש על היין (שידוע שמי ששותה הרבה לא מסוגל להריח יין אח"כ), ולענג את השבת בסעודה ודברי תורה, וזמירות השבת. וכן נראה ממה שאסרו הפוסקים לאכול סעודה

אמת לעזוב הסעודה וללכת לבית הכנסת באמצעה, שיש בזה חשש היסח הדעת ושינוי מקום, ומי יכניסנו להיכנס לכתחילה בספק ברכות ולעזוב דעת מרן שקבלנו הוראותיו (עיין שו"ע סימן קע"ח ס"א וב'), הלא אפשר שיברך קודם שיעקור ממקומו, וכדברי המטה יהודה, ולכן נראה שביום פורים שחל בערב שבת ינהגו כהמטה יהודה, ותמהני על הנהר מצרים שלא עיין בשום פרט מכל הנוכר ויצא לשבח את המנהג שיש בו כמה עקולי ופשורי, והיה די לו להביאו בסתם, ואין זה מקומם של שבחי"ם, עכת"ד מרן בשו"ת יבי"א (שם). והוסיף, שלא ידע מדוע לא ינהיגו לעשות הסעודה בשחרית, שהוא היותר טוב.

וכן על דרך הקבלה אין נכון לעשות בדרך של פורס מפה ומקדש, וכ"כ הכף החיים (סימן רע"א סק"ב), שעל פי דברי האריז"ל לא נכון לעשות כן, שכתב בשער הכוונות שסדר עליית העולמות והמשכת המוחין הוא מתחיל מקבלת שבת, ואח"כ באמירת ברכו ובקריאת שמע ובעמידה וביכולו ובברכת מעין שבע, ואח"כ התשלום הוא באמירת ויכולו שעל הכוס ובברכת הקידוש, וא"כ איך יבוא לקדש ולאכול קודם תפילת ערבית, הרי הוא מהפך הסדר הנעשה בליל שבת.

ועוד נ"ל, שהרי איך יקבל שבת כשהוא בגילופין, ובקל יכול לבוא לחילול שבת ללא משים, ובזיונה ע"י שיקיא את המאכל, וכן הוא נכנס לשבת המלכה עם בגדים מלוכלכים ללא שום הכנה כראוי, ולכן העלנו שבמבצ

שלא יבוא לחילול שבת, וכן הזהיר על זה מאד כ"ק מוהרא"ש ז"ע (ראה מכתבים להלן).

ועיין להלן בדיני פורים המשולש, שכתבו הפוסקים שאין לעשות סעודת פורים בשבת קודש, כיון שבסעודת פורים בעיני הא ד"חייב אדם לבסומי" וכו', ובשבת בעיני "זכור את יום השבת לקדשו", שלא ישכחנו מלבו, ובספר חסידים (סימן תתשכ"ח) איתא "יש טובה שהיא מביאה רעה, כגון המשתכר בשבת שמא יעשה מלאכה מתוך שכרותו", וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (סימן שפ"ה), ובחמדת אריה (סימן תרפ"ה סק"ג) ובמועדים וזמנים (ה"ב סימן קפ"ט), שאין להשתכר בשבת, וכן הוא בטור ברקת (סק"ו). ומכל הנ"ל משמע חומרת ההשתכרות בשבת, ואף שהתחיל מלפני השבת, מכל מקום הוי שתוי ושיכור בשבת.

ועל דרך הסוד יש לומר, שבשנה זו בנקל נוכל לקיים מאמרם ז"ל "חייב איניש" וכו', שהרי עיקר התכלית הוא לבטל לגמרי קליפת המן הרשע שלא יהיה נמצא כלל בעולם, כי בכל שנה צריך לשתות יין הרבה כדי ליכות לזה, אבל כעת הוא בערב שבת והוא אחר חצות היום, כבר התחיל להתנוצץ אור השבת, ואיתא בזוהר הקדוש (תרומה קלה:) "כד עייל שבתא איהי אתייחדת ואתפרשת מסטרא אחרא, וכל דינין מתעברין מינה ולית שולטנא אחרא בכלהו עלמין בר מנה", וקליפת המן מתבטלת מן העולם, ובקל נוכל להגיע לבחינת "דלא ידע לארור המן", ברך משה (תשנ"ד).

וסיפר רבינו בעל דברי יואל זצ"ל, כי פעם אחת בפורים שחל להיות בערב שבת, שתה אביו הקדושת יום טוב ז"ל יין לבסומי עד דלא ידע, והיה יושב על כסאו ומראהו נורא, ונבהלו החסידים העומדים שם ויראו לנפשם, כי עוד מעט זמן כניסת השבת

שאינו רגיל בה בערב שבת, מטעם שמא ישתה יין וישתכר ולא יוכל לאכול סעודת שבת מחמת השכרות או מחמת שלא יהא לו תיאבון לאכול, עיין בהלכה ברורה (שם עמ' שפ"א). ולכן הזהירו הפוסקים לעשות הסעודה בבוקר, שגם אם ישתכר, מ"מ ע"י שישן בצהרים יפקח מיינו, ומטעם זה תיקן השל"ה הקדוש גם בשנה שחל פורים בימי החול, לעשות הסעודה בבוקר, כדי שיוכל להתפלל מנחה וערבית ביישוב הדעת.

ואם יפתך יצרך לאמר, הרי אמרו חז"ל (מגילה ז.) "חייב איניש לבסומי", אף אתה צא תאמר לו, שע"י שיישן שינת הצהרים, יקיים בזה "עד דלא ידע", כמוש"כ הרמ"א ועוד פוסקים, וכן נהגו גדולי ישראל (ובלא"ה מבואר בספרים הקדושים מעלת השינה בערב שבת כדי שיקבל שבת במנוחה נכונה), וכ"כ בספר יוסף אומץ יוזפא (שם) וז"ל "אבל מכל מקום צריך לחכם להיות עיניו בראשו, לדקדק שלא ישתכר לגמרי וימלא בטנו יותר מדאי בהשכמה, רק יבסם עצמו בבוקר ויראה שיתן חלק גם לסעודת שבת, שלא אמרו חכמינו ז"ל רק צריך לבסומי בפוריא, ולא להשתכר בשכרותו של לוט, שידוע גנות השכרות בכמה דוכתי, ובקל יבוא על ידי כך לידי הרבה עבירות חמורות, ע"ש.

וכן הביא בנטעי גבריאל (פורים המשולש פרק כ"ג ס"ט), בשם אדמו"ר מקלויזענבורג זצוק"ל, שהיה מחמיר מאד וזההיר שלא לשתות הרבה כדי שיקבל שבת במנוחת הגוף, וכן הובא בשפע חיים (גליון דברי תורה גליונות אלף ר"ד, ותתק"ע), שראוי לנהוג כדברי הרמ"א לשתות יותר מלמודו ולא להשתכר, שהרי אם קריאת המגילה נדחית בשבת מפני חשש חילול שבת שמא יעביירו ד' אמות ברשות הרבים, ק"ו שיש לדחות את השכרות בערב שבת כדי

ולכן ישתו מעט יין בסעודתם בשעות הבוקר, וינוחו לכבוד שבת, ויקבלו את השבת כראוי, ובמוצאי שבת קודש יקיימו את "משתה היין" בשמחה רבה וברוב עם, ועוד שבוה יצטרפו עם אנשי ירושלים בשמחת "פורים המשולש"^ט.

מקורות וביאורים

שפסק הרמ"א שם ס"ב, ועיין בתיקוני זוהר (תיקון כ"א) "תרי יומי דפוריא יו"ט נ'נהו"), וכך נהגו דימי משתה ושמחה כתיב, משמע ב' הימים, ונהגו לשמוח אף בליל ט"ו שביניהם, ולכן שפיר נוהגים לעשות סעודת תשלומין במוצאי שבת, ובפרט כשעוסק במצוה לגבות צדקה, שהרי כשחל פורים בערב שבת, אי אפשר לקיים מתנות לאביונים כראוי, מפני הכנה לצרכי השבת, ובפרט לפי מה שמבואר ברמב"ם, שעיקר שמחת היום ע"י מתנות לאביונים, לכן דבר בעתו מה טוב לקיים זאת במוצאי שבת, שיש בלא"ה מצוה לעשות סעודת מלוה מלכה.

וכן החיד"א בספרו מעגל טוב (נסיעתו לא"י), הביא שבשנת תקל"ז חל ט"ו באדר בשבת, ועשה הגאון מו"ה שאול מאמסטרדם, הסעודה במוצאי שבת, וכ"כ במשנת יעקב (ח"ג עמ' ס"ז), וכתב הנטעי גבריאל (שם), שבשנת תשמ"א חל פורים בערב שבת, ומור"ר מפאפא היה נבוך מתי יעשו הסעודה הגדולה (כמנהגו לקבץ נדבות בעת שלחנו בליל פורים), והראה לו דברי החיד"א הנ"ל, והסכים לזה ועשה כן, וכן נהג כ"ק אדמו"ר מקלויזענבורג והגה"ק רבי נחמן מספינקא בבני ברק זצ"ל, וכן מנהג ויזניץ בחו"ל לעשות סעודה במוצאי שבת, וכן העיד כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מונסי, שכן נהג אביו הרה"ק ז"ל בהיותו בארצות הברית שנת תשי"ד.

וכבר מור"ר מוהרא"ש זי"ע, נתן טעם כעיקר לעשות הסעודה והמשתה במוצאי שבת למנוע השכרות בליל שבת קודש שלא יבואו

מתקרב ובא, אמנם סמוך לכניסת השבת, הכה הקדושת יום טוב באצבע צרידא על השלחן, וצוות תיבת שבת! וקם מן השלחן כאחד האדם, והלך למקוה, ועשה את עבודת שבת קודש כאילו לא היה דבר, וראו אז הכל בחוש, כי הוא פושט צורה ולובש צורה מרגע לרגע (קונטרס ימי הפורים עמ' קל"ג).

ט. כן הורה כ"ק מוהרא"ש זי"ע לאנ"ש ביבנאל עיר ברסלב (אשר נחל חלק קב"ח, מכתב ל' תק"ו) וז"ל "יען שהשנה יוצא חג הפורים ביום שישי ערב שבת קודש, וצריכים מאד מאד לשמור על קדושת שבת, ולא להגיע חס ושלום לחלול שבת, ולכן צריכים בכל מיני אופנים שבעולם לשמור מאד מאד על קדושת שבת, ולכן אני מציע שבמוצאי שבת יעשו את סעודת פורים באולם, כי אז הוא שושן פורים, ולא תצא שום תקלה על חלול שבת, אדרבא תשמחו מאד וזוכה להמתיק את כל הדינים", וכ"כ עוד וז"ל "במוצאי שבת אז תעשו שמח, והקדוש ברוך הוא יעזור שיהיה לנו חלק עם אנשי ירושלים, שאצלם השנה "פורים משולש" (אשר נחל חלק קמ"ט מכתב לח קב"ב).

ובחפשי באמתחת הפוסקים, מקור לדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע, ראיתי בנטעי גבריאל (פורים המשולש פרק כ"ה ס"א), שדקדק מדברי שו"ת תרומת הדשן (סימן ק"י), שכתב שעושים עיקר הסעודה בליל ט"ו בכל שנה, וכן משמע מדברי הלבוש (סימן תרצ"ה ס"א) שהרי חייב במשתה ושמחה בשני הימים (כמו

תפילת מנחה וקבלת שבת

ד. יש שנהגו להתפלל מנחה גדולה לפני הסעודה, אולם המנהג אינו כן, אלא יש להתחיל הסעודה מוקדם, ולסיימה מוקדם, כדי שיוכל להתכונן לשבת כראוי, עם בגדי השבת, ואח"כ יבוא לבית הכנסת ויתפלל מנחה ויקבל שבת כרגיל.

מקורות וכיאורים

בליל ט"ז שהוא תשלומים לשמחה של ליל ט"ו לפרזים שלא יכלו לשמוח עקב השבת (וכמו הדין שסעודת הפורים לבני ירושלים נדחת ליום ראשון), ולא עוד אלא שמשותפים בליל ט"ז עם בני ירושלים בשמחה, ודו"ק.

י. כן משמע מדברי המנהגים טירנא (שם), שכתב שאין להפסיק בערב שבת בין מנחה לערבית מפני כבוד השבת, וכ"כ בלקט יושר (שם), שיש להתפלל מנחה וערבית בעשרה, ואין חשש שמא ישכח להתפלל מנחה (עיין שו"ע סימן רל"ב ס"ג ומ"א סקט"ו), שהרי מכיון שיש לו קביעות בכל שבת לילך לבית הכנסת להתפלל, עדיף משומר ושמש שהתירו, שהרי זה הרגלו בכל שבתות השנה.

אדם שהשתכר ואינו יכול לעשות קידוש כלל, ישמע הקידוש מאשתו וייצא ידי חובתו.

ומי שמחמת אונס לא קידש ולא אכל כלל בליל שבת קודש, יאמר למחרתו סדר קידוש הלילה מלבד ויכולו, עיין שו"ע (סימן רע"א ס"ח), שו"ת בצל החכמה (ח"ג סימן ג), נטעי גבריאל (שם סל"א).

וכן מי שנשתכר בפורים ונמשך שכרותו עד שבת, שרפואתו לסוך כפות רגליו בשמן, מותר לסוך בשבת, כן העלה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן פ"ג), דמה שמפקח השכרות אין בזה משום איסור רפואה בשבת, שבה אין צריך לעשות הרפואה בסממנים, וממילא

לחילול שבת ח"ו, ועוד כדי שיהיה חלק ושמחה עם אנשי ירושלים, שהרי עושים הסעודה ביום ראשון ט"ז אדר, ויש אומרים שיש לבני הפרזים להרבות בסעודה גם ביום ט"ז, עיין בשו"ת עולת שמואל (סימן קמ"ט) ועוד, ובנטעי גבריאל (שם ס"ב), וידוע מה שרבינו ז"ל אמר ששושן פורים הוא גם כן פורים, ולכן מכיון שלא יכלו לעשות המשתה והסעודה בליל שבת עקב שמירת השבת, נדחה לשעה שיכולים לעשות דהיינו במוצאי שבת (וגם כדי שלא לתת פתחון פה לכל מבקשי ודורשי השתייה "פעם אחת בשנה", לכל ישתו בערב שבת, מכיון שיודעים שיש תשלומים למשתה הין במוצאי שבת).

ועוד יש לומר, ע"פ מש"כ המשך חכמה (מגילת אסתר דף קה), לבאר דברי הירושלמי שאמר שסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין, דהיינו למוצאי שבת, שאז לא שייך "ולא יעבור", כי גזירת המן הרשע היתה על יום י"ג ולילה אחריו כנהוג אצל העמים, שמונים את היום עם הלילה שלאחריו, והנס אצל הפרזים היה ביום י"ד והלילה שאחריו ואצל המוקפים היה ביום ט"ו והלילה שאחריו, ולכן בליל ט"ז לא שייך "ולא יעבור", ע"כ. שלפ"ז יש ענין גדול לחייב לשמוח גם בליל ט"ו לפרזים, ועיין במקראי קודש פורים (סימן נ"ג), ובחזו"ע (עמ' רכ"ה), מש"כ על דבריו, אמנם לענייננו יש סייעתא לשמחה לבני הפרזים

תספורת, נטילת ציפורניים

ה. בשנה זו מותר לכל הדעות להסתפר לכבוד שבת^י, וכל שכן שמותר לטול את הציפורנים, לכבוד השבת^ב.

בדיקת הבגדים

ו. מצוה למשמש בערב שבת בכיסי הבגדים, כדי לבדוק שאין שם מוקצה^א, ובפרט בשנה זו שחל פורים בערב שבת שיש לבדוק היטב. ויש להוריד את התחפושות של פורים מלפני שבת, מפני כבוד השבת, וכדי להימנע מחילול שבת ע"י הורדת התחפושות^ב.

מקורות וכיאורים

ס"ז, ובאורח כהלכה (עמ' תרל"ו).

יג. גמרא (שבת יב.) "תניא חנניא אומר, חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשכה, אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבתא", וכ"פ הרמב"ם (פרק י"ט מהלכות שבת הלכה כ"ו), וכ"פ הטור והשו"ע (סימן רנ"ב ס"ז). אמנם נקטו בלשונם "מצוה", ואף לדין דלית לן רשות הרבים מצוה למשמש דשמא יש לו דבר המוקצה והובא להלכה באחרונים, וכ"ש בשנה זו שיש חשש שנשאר לו בכיסו כסף ומוקצה מחמת שמחת הפורים שהרי לובשים בגדי שבת, וכן עורר על זה בספר אורח כהלכה (שם) ועוד.

יד. כן משמע מדברי הלקט יושר (שם), שכתב וז"ל "ובשבת זו, אין ראוי להתקשט יותר משבת אחר, שמא יעשה קשר של קיימא, או שמא יתפור תפירה". וכן העלה בספר שערי ימי הפורים (עמ' רל"ט), שצריך להזהר להוריד התחפושות מלפני השבת, מפני שיש בזה כמה וכמה חששות: א. קשר של קיימא או תפירה של קיימא. ב. הסרת צבע מהגוף או איפור, או ציורים בפנים של זקן או שפם, וכו', ע"ש שהאריך בזה.

אין בזה גזירת שחיקת סממנים (ובשמן אין דין ממרח), נטעי גבריאל (שם סל"ב).

יא. אף שאסור לעשות מלאכה בפורים, מכל מקום תספורת לכבוד שבת מותרת, וכ"כ בשו"ת בית דוד (או"ח סימן תצ"ז), ואע"ג שבשו"ת דבר משה (סימן מ"ד) אסר, והסכימו עמו כמה מן הפוסקים, מכל מקום הגאון מהר"י טייב בספר ערך השלחן (סימן תרצ"ו סק"ג) דחה דברי הדבר משה הנ"ל, והעלה להתיר כדברי הבית דוד, וכ"פ הגאון מהר"י נבון בספר נחפה בכסף (ה"ב), ובשו"ת חקרי לב (או"ח ס"ס פ"ח), ובשו"ת אם הדרך (או"ח סימן ב' אות ד'), וכן העלה בחזו"ע פורים (עמ' רי"ז) שמכיון שכל ענין איסור מלאכה בפורים הוא רק מכוח מנהג, יש לפסוק להקל ככל האחרונים שהעלו להתיר.

מותר לכבס בגדים לכבוד השבת, דכיון שהוא לצורך שבת הוי לצורך מצוה, אורח כהלכה (עמ' תרל"ז).

יב. כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה סימן רל"ז) דלא חמור מחול המועד דקי"ל בסימן תקל"ב שמותר, וכ"כ בנטעי גבריאל (פרק כ"ג

טלטול המגילה

ז. מותר לבני הפרזים לטלטל מגילת אסתר מקלף אף בשבת זו שהיא ט"ו אדר, ורק לבני המוקפים אסור לטלטל המגילה.^{טו}

ח. הנוסע מערי הפרזים ביום שישי י"ד אדר לאחר שקיים את כל מצוות הפורים, כדי להתארח בירושלים, אינו אומר "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון, ואם נשאר עד ליום ראשון פטור ממשלוח מנות ומסעודת פורים, וכ"ש אם נוסע במוצאי שבת אף שעקר דירתו לגור בירושלים, פטור מסעודה וממשלוח מנות ביום ראשון.^{טז}

תחנון ביום ראשון ט"ז אדר (לבני הפרזים)

ט. מנהג העולם לומר תחנון כרגיל ביום זה שהוא יום חול, אמנם מנהג הרבה חסידים שלא לומר תחנון כמו בשושן פורים בכל שנה.^{יז}

מקורות וכיאורים

יז. הנה אף שמנהג העולם לומר תחנון שהרי הוא יום חול, וכן הורה הגר"ש ואזנאר זצוק"ל (הובא בקובץ מבית לוי חט"ז עמ' מ"ו ה"ג), וכ"כ בספר פורים משולש להגר"ש דבילצקי שליט"א, וכן הובא בשם הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, וכן העלה בספר שערי ימי הפורים (עמ' ק"ג), וכ"כ בשבט הלוי (פורים עמ' צ"ד, ושרק אם בדעתו לנסוע לירושלים לשמחת היום לא יאמר תחנון), מ"מ מנהג חסידים שלא לומר תחנון, וכ"כ בנימוקי או"ח ועוד, שהרי נתפשט המנהג בכמה קהילות שלובשים בגדי שבת ודינו קצת כיום טוב, וכן משמע מדברי מעשה הגאונים ושבלי הלקט (סימן קצ"ד), שאין נופלים על פניהם בט"ז באדר משום כבוד יום טוב של כרכין המוקפים חומה, וא"כ כיון שבני כרכים מחזיקים יום ט"ז גם בני הפרזים כן, וכן אמר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, כיון שלבני א"י הוא יום טוב

טו. שהרי לכו"ע מותר לטלטל המגילה בכל שבתות השנה כיון שראוי ללמוד בה, והאיסור הוא רק לבני ירושלים שאסור לקרות משום שמא יטלטלנה ד' אמות ברשות הרבים, עיין חזו"ע (עמ' רי"ג).

טז. ילקוט יוסף (עמ' שפ"ב ושפ"א) ע"ש, שהרי קיים כל המצוות הפורים, וא"כ מעיקר הדין אין צריך לקיימם שוב, ושכן הוא דעת רוב הפוסקים, וכן העלה בפסקי תשובות (עמ' תקל"ז) והוסיף, שאמנם מכיון שיש הסוברים שאם הגיע ביום שישי לירושלים שחייב, לכן נכון שיאמר על הניסים באלוקי נצור, ובהרחמן שבברכת המזון, ויקיים מצות משלוח מנות וסעודת פורים ביום ראשון אף אם חזר לעירו, ע"ש, ורק אם הגיע במוצאי שבת או ביום ראשון לירושלים, אזי פטור לכל הדעות מסעודת פורים וממשלוח מנות.

מקורות וביאורים

ואנשי מעשה שלא לומר תחנון ביום ט"ז וי"ז
אדר בכל שנה (עין לעיל פרק), וכ"ש בט"ז
אדר בשנה זו.

יש להשתתף עמם, וכן העלה הגרש"ז
אורבך זצוק"ל בספרו הליכות שלמה (פי"א
ס"ה). ומלבד זאת בלא"ה מנהג כמה חסידים

מכתבים ממזרחא"ש וי"ע אודות "פורים שהל בערב שבת"

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר ויקהל כ"ב אדר א' ה'תשס"ח.
 "היות שהשנה יוצא פורים בערב שבת קודש, אזי עדיף לעשות את
 המשתה היין במוצאי שבת, כדי שלא יכנסו בערב שבת בחלול שבת
 חס ושלום".

"אודות סעודת פורים, יען שיוצא בערב שבת, נוהגין לעשות הסעודה
 בבוקר מוקדם, כדי שלא לזלזל בשבת קודש, ולא לבוא לידי חלול שבת
 קודש חס ושלום, ועל כן צריכים להקדים את סעודת פורים מוקדם,
 ולא יאוחר משעה אחת עשרה".

אשר בנחל (חלק צ"ז מכתב כ"ב אלף). פורים התשנ"ד.

"יען שהשנה יוצא חג הפורים ביום שישי ערב שבת קודש, וצריכים
 מאד מאד לשמור על קדושת שבת, ולא להגיע חס ושלום לחלול שבת,
 ולכן צריכים בכל מיני אופנים שבעולם לשמור מאד מאד על קדושת
 שבת, ולכן אני מציע שבמוצאי שבת יעשו את סעודת פורים באולם
 "ארמונות ברסלב", כי אז הוא שושן פורים, ולא תצא שום תקלה על
 חלול שבת, אדרבא תשמחו מאד ונזכה להמתיק את כל הדינים (ודעת לנבון,

שצריכים להעמיד שנים או שלשה שומרים, שלא יקלקלו לנו את הציוד שעלה הון תועפות)".

אשר בנחל (חלק קכ"ח, מכתב ל' תתק"ו). פורים התשס"א.

יען שהשנה יוצא פורים בערב שבת, צריכים להיות חכם הרואה את הנולד, להכין כבר בבוקר השכם את המפה על השלחן עם הנרות, ולשמור מאד לא לשתות יותר משתים או שלש כוסות, כי בקלות יוכל להיכשל בחלול שבת החמורה מאד, וידוע אשר הרמ"א היה מסתובב בכל מוצאי פורים בכל עיר קראקא לעורר שצריכים לברך ברכת המזון שהיא דאורייתא, וצריכים להתפלל תפלת ערבית, ואף שאנשים היו שכורים הוא לא עזב את אף אחד אלא עורר את כולם שלא יחסרו ברכת המזון או תפלת ערבית, על אחת כמה וכמה שצריכים לעורר עכשיו לשמור לא להכשל בחלול שבת, הן האמת שמצוות היום הקדוש והנורא הזה פורים, מאד חשובות, אבל צריכים לשמור לא להכשל בחלול שבת.

במוצאי שבת אז תעשו שמח, והקדוש ברוך הוא יעזור שיהיה לנו חלק עם אנשי ירושלים, שאצלם השנה "פורים משולש", שקריאת המגילה ומתנות לאביונים עושים ביום שישי, ובשבת קודש אומרים על הניסים, וסעודת פורים עושים ביום ראשון, זה רק בירושלים, אבל אנחנו נעשה את הסעודה לכלל אנשי שלומנו במוצאי שבת, כדי שיהיה לנו חלק עם אנשי ירושלים, והקדוש ברוך הוא יעזור שנזכה בחג הפסח להיות יחד, רק תתפללו להקדוש ברוך הוא, ובודאי יאיר לנו את אורו האין סוף ברוך הוא, ונזכה להרגיש את אמיתת מציאותו יתברך בהארה נוראה ונפלאה מאד". המאחל לכם פורים שמח".

אשר בנחל (חלק קמ"ט מכתב לח קכ"ב). פורים התשס"ה.

"הקדוש ברוך הוא יעזור לנו שנכנס בימי פורים הקדושים האלו בשמחה מאד מאד גדולה, השנה צריכים מאד להזהר לא לשתות הרבה, כי בקלות יכולים לבוא לידי חלול שבת, השנה זה יוצא בערב שבת, אז

מספיק לשתות כוס אחת או שתי כוסות, כי יין חזק שמתחיל לטובב לכם את הראש זה אוי ואבוי, ולכן אל תהיו חכמים יותר מדאי כי אח"כ לא תניחו תפילין, לא תוכלו לעשות קידוש, לא תוכלו לשמור שבת תבואו לחילול שבת, צריכים להיות חכם".

אשר בנחל (חלק קס"ט מכתב מד שס"ט).